

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtute
Et Statu Religionis**

Qvo Quid Contineatur, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari provenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

IV. An conueniens fuerit religiosos Societatis publica studia, &
vniuersitates habere, & in eis docere?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

diorum intentionem habere conentur, nihil aliud in literis, quā diuinam gloriam & animarum fructum querentes, & in suis orationibus gratiam, vt in doctrina proficiant, ad hunc finem crebro perant. Sic Athanasius lib. de Incarnatione verbi, circa finem. Ad scripturarum (inquit) indaginem, verumque intellectum opus est vita proba, animo puro, & virtute, quæ secundum Christum est, vt mens per eius tramitem decurrens ea, quæ expedit, adipisci possit, quatenus fas est humanam naturam diuina intelligere. Nam sine pura mente, & sanctorum imitatione nemo comprehenderit sanctorum verba. Et D. Aug. li. 22. contra Faustum c. 53. In his (inquit) qui flagrant ingenti amore perspicua veritatis, non est improbandum studium, sed ad ordinem reuocandum; vt a fide incipiat, & bonis moribus nitatur peruenire quo tendit. Affert illud Eccles. 1. Fili concupiscens sapientiam, conserua institutam, & Deus præbebit illam tibi. Et hoc significatum esse ait in Iacob. cui prius data est Lia, quā Rachel. Nam prior (inquit) est in recta hominis eruditione labor operandi, quæ iusta sunt, quā voluptas intelligendi quæ vera sunt. De eadem re videri potest idem Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 41. & lib. de Spiritu & litera cap. 12. & lib. de Agone Christiano cap. 13. Fides (inquit) est quæ subingat primum animam Deo, deinde præcepta viuendi, quibus custoditis spes nostra firmatur, & nutritur charitas, & lucere incipit, quod antea tantummodo credebat, errat autem quisquis putat veritatem se posse cognoscere, cum adhuc nequiter viuat. Et Bernardus sermon. 1. in Cantica; Ante carnem discipline studium edomitam, emancipatam spiritui, ante spiritum, & obiectam secuti pompam & sarcinam, indigne ab impuris lectio sancta presumitur. & similia multa passim in Sanctis Patribus inueniuntur. Quia verò in hoc etiam pietatis exercitio potest aliquando esse excessus, qui profectum literarum impediat, ideo etiam, quoad hanc partem, B. N. Ignatius sufficientia remedia prouidit, tum singulis moderationem debitam consulendo, tum etiam superioribus magnam circa hoc curam & vigilantiam iniungendo. Atque ita in cap. 4. sepe citato §. 2. Cum studium (inquit) vacat, vt est cauendum, ne feruore studiorum inopescat solidarum virtutum ac religioso vite amor: ita mortificationibus, orationibus, ac meditationibus prolixis eo tempore non adeo multum loci tribuetur. Quod statim in declaratione A. discretionis Rectoris committitur, & cap. 6. §. 3. Impedim entia (inquit) studium remoueantur, quæ a studiis animum auocant, tam deuotionum, ac mortificationum, quæ vel nimie, vel sine debito ordine suscipiuntur, quā curarum, &c. Vbi statim eadem declaratio adhibetur.

XIII.
De mediis
proprie seu
literariis.

Ex parte
discipulorum.

Ex parte
docentium.

Iam verò his suppositis mediis, quæ licet altiora, tamen remotiora sunt, ipsa propria, & literaria media (vt sic dicam) copiose, & valde ordinatè traduntur in eadem 4. p. constit. toto cap. 6. vbi præcipue ea docentur, quæ ex parte ipsorum studentium adhibenda sunt. Quale est illud in §. 2. Serio, & constanter animum studium applicare debent, & illud §. 8. scholastici in audiendis lectionibus sint assidui, &c. & quod de continuis disputationibus statuitur §. 10. & sequentibus; & de priuato studio §. 14. & de repetitione, seu lectione auctorum post absoluta studia §. 16. Adduntur verò alia, quæ ex parte præceptorum necessaria sunt, nimirum vt sint idonei, & eruditi, & in eo numero, qui doctrinæ tradendæ, & auditoribus accommodatæ, & sufficiens sit, quique diligenter munus suum exequantur, & scholasticorum profectum speciatim procurent, vt in eadem 4. p. constit. cap. 12. & 13. vsque ad 15. vbi etiam de ordine & modo seruando in doctrina tradenda, & de auctoribus in qualibet facultate perlegendis, & de tempore in vnaquaque consumendo, omnia, quæ necessaria sunt satis accuratè traduntur. Ac denique superioribus, & Rectoribus præcipue committitur, & commendatur delectus personarum, qui ad doctrinas addiscendas maxi-

mè necessarius est, vt vnusquisque ad illam applicetur, qui naturam, & ingenium ad illam satis accommodatum habere prudenter existimet, vt videre est in eadem 4. p. cap. 5. §. 2. & cap. 13. §. 4. cum declarat. lit. E. & quia interdum aliquibus durum, & difficile videri posset ad hanc vel illam scientiam contra propriam fortasse inclinationem, aut voluntatem accommodare, ideo, qui in Societate scholares approbati futuri sunt, statim in ipso examine, quod ante ingressum fit, cap. 7. §. 3. interrogantur, an velint se finire duci circa ea, quibus studere debent, ac studiorum modum, & tempus, iuxta quod superioribus videbitur.

Denique ipsismet superioribus iniungitur sollicitudo, vigilantia, ac cura, vt tam præceptores, quæ scholastici omni diligentia, sua munera exequantur, nihilque eis desit, quod ad hunc finem necessarium sit. Quamobrem sperari non immerito potest scholares Societatis euasuros in literis conspicuos, si eis mediis vtantur, quæ ratione sui instituti eis licent, ac Deo sine dubio gratissima sunt, propter quod etiam addo, non parue obligatione teneri eos ad strenuè laborandum in huiusmodi studiis, tum quia eam ob causam de Ecclesiasticis bonis aluntur: tum etiam, quia pro eo tempore illud est speciale munus, & proprium obsequium diuinum, ad quod ab ipso Deo, per suos pastores deputati sunt. Tum denique quia sicut Aristoteles dixit l. 1. de celo cap. 5. Paruus error in principio, maximus est in fine: & ita qui in studiis negligens est, postea inutile instrumentum erit circa conuersionem, vel curationem animarum: & quod grauius est, periculo sepius fortasse errandi se exponit. Propter quod merito in 4. part. constit. c. 6. §. 15. prius Rector Collegij animaduertitur vt moneat, incitet, & animet ad studia eos, quibus id necessarium fuerit. Deinde verò additur. Quod si animaduertet aliquem in studiis tempus inutiliter terere, quod nolit, aut certe non possit progressum in literis facere, expedit illum ab eis remouere, vt alius loco illius substituat.

CAPVT IV.

Verum conueniens fuerit religiosos Societatis publicastudia, & vniuersitates habere, & in eis docere.

Postquam dictum est de proprio munere, ad quod proximè ordinantur scholares Societatis, consequens est, vt dicamus de ministerio docendi. Quamuis enim munus docendi profectus etiam commune esse possit, tamen quia cum literarum studiis coniunctum est, (disciplina enim, & doctrina quodammodo correlatiua sunt) Et quia munus hoc maiori ex parte in scholis præsertim inferioribus, per scholares approbatos exercetur: ideo eius consideratio in hunc locum optimè cadit. Circa quam in præfati capituli rationem reddemus cur Societas hanc curam assumpserit. Deinde quo consilio, modo, & ratione illam administret, declarabimus in duobus sequentibus.

Igitur publica studia vocamus ea, quæ non solum sunt ad proprios religiosos instruendos, sed pro publicis omnibus, siue laicis & secularibus, siue religiosis, & quæ cuiusque ordinis exponuntur, quæ tunc vniuersitates appellantur, quando priuilegiis Pontificiis, ac regis muniuntur, vt in eis vsque ad literarum gradus professus fieri possint. Possimus autem per hoc loco contra illos hæreticos disputare, qui hæc non habent studia, & vniuersitates improbare aut sunt, quæ

tum princeps referri potest Licinius Imperator, qui adeo literis infestus fuit, vt virus, ac pestem publicam eas nominaret, vt in eius vita scribit Ioannes Baptista Ignatius, refertque etiam Prætorius lib. 10. hæref. 3. & melius ex Victore in vita Constantini Baronius tom. 3. ann. 316. Christi Domini. §. Porro animo. Postea verò Iulian. Apostata Christianis specialiter prohibuit literarum studia, quamquam ille non in eo errauit, quod sentiret literarum studia mala esse, aut inutilia ad fidei defensionem, & propagationem, sed potius, quia eorum utilitatem, & efficaciam agnoscebat, vt Christianam religionem, à qua turpiter ad paganisimum defecerat, & cuius erat acerrimus hostis, funditus euertere, illa diabolica malitia vsus est: & ideo sancti Patres acerbissime censent fuisse illam Iulianam persecutionem, quam Tyrannorum, qui per vim, & tormenta, ad negandam fidem cogeant, vt constat ex Augustino lib. 18. de ciuitate cap. 32. & Nazianzeno, oratione prima contra Iulianum, Theodoro cap. 7. vbi sunt illa verba notanda, pro his, quæ in cap. 1. huius lib. initio diximus, reuertitur ne Galles (sic enim fidei Seruatoris nostri consecratos vocabat) Poeticam, Rhetoricam, aut Philosophiam discerent: nam nostris ipsorum (inquit) pennis, (vt est in proëpio) percellimur, siquidem nostrorum scriptorum subsidio muniti, contra nos bellum suscipiunt. Similem persecutionem de Haddalo Mahometano, & Syriæ Tyranno refert Paulus Diaconus lib. 22. nam etiam ille literarum studium prohibuit omnibus Christianis, sub potestate sua degentibus. Et ad hos videtur alluisse Glossa ordinaria ex Rabano 1. Reg. 13. ad hoc propositum accommodans verba illa, Faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel; cauerant enim Philistinim ne forte Hebrei facerent gladium, aut lanceam: Diabolus (inquit) per Paganos, per hereticos, & per falsos Christianos studet prohibere, ne sint doctores in Ecclesia, qui spiritualia arma faciant, & nobis ad pugnandum tribuant. Hoc igitur eodem spiritu motus VVicleph, dixit, vniuersitates, studia, Collegia, graduationes, & Magisteria à Papa, & Episcopis esse vanā gentilitate introducta, & non plus Ecclesiæ prodesse, quam diabolum, vt refertur in Concilio Constantien. sess. 8. & 29. Quem errorem Lutherus postea sequutus est, adeo impudenter, vt dixerit (referente Adriano Papa in Bulla contra ipsum circa medium, quæ habetur in tom. 5. Conciliorum) scholas Christianas esse Sodomas, & Gomorrhæas, & malorum omnium sentinas. Quod refert etiam Clithouæus l. 2. de Missæ sacrificio cap. 29.

II. Veruntamen hic error non solum est contra fidem, & vniuersalem consensum, & traditionem Ecclesiæ, vt latè ostendit VValdensis lib. 1. Doctrinalis fidei cap. 68. & 69. verum etiam est contra omnem rationem naturalem, & contra euidentem experientiam, ideoque in eo confutando non immeritumur; sufficere enim nobis possunt, quæ de necessitate doctrinæ, tam sacræ, quam liberalium artium, quatenus illi deseruiunt, supra cap. 1. à nobis dicta sunt: nam hic etiam de studiis sub hac potissimum ratione consideramus. Generalius autem loquendo, studia, & vniuersitates honestarum artium, non solum propter Ecclesiasticam, sed etiam propter civilem communitatem, & utilitatem, necessaria sunt, & ita in omnibus regnis, & prouinciis rectè institutis, huiusmodi generalia studia floruerunt. Vnde in lib. 11. Codicis extat titulus De studiis liberalibus vrbis Romæ, quos tempore Agapiti Papæ cepisse, significat Casiodorus in lib. diuinarum institutionum in Prologo. Parisiis etiam Carolus Magnus celeberrimam vniuersitatem fundauit, vt Antoninus refert 2. p. historiali tit. 14. cap. 4. §. 12. & sumitur ex Concilio Parisiensi sub Ludouico I. l. 3. c. 12. cuius verba pro hac materiâ

notanda sunt: Obnixè ac suppliciter vestra celsitudinis iugerimus, vt morem paternum sequentes (fuit autem Ludouicus filius Caroli Magni) saltem in tribus congruentissimis imperij vestri locis scholæ publicæ ex vestra autoritate fiant, vt labor patris vestri, & vester per muriam (quod absit) labefactando, non deperat: quoniam ex hoc facto & magna utilitas, & honor sanctæ Dei Ecclesiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescet. In Angliâ Oxoniensē studium antiquissimum fuit, & celeberrimum, in Hispania Salmantinum, de quo mentionem fecit Clemens V. in Clement. 1. de Magistris: in Lusitania Conimbricensē hoc cetermaximi Ioannis III. regali planè munificentia fundatum; quauis enim tempore, superioribus recentius sit, non tamen doctrina, & vniuersalis Ecclesiæ utilitate, ac fructu, præsertim circa fidei propagationem, inferius existit. De studiorum ergo vniuersalium utilitate nulla nobis quaestio est nam etiam Aristoteles lib. 7. Politic. c. ult. vbi dicitur, illud dicit à legislatore maxime obseruandum esse, quod ad disciplinam iuuentutis pertinet: nam id (inquit) neglectum in ciuitatibus, affert Reipub. detrimentum. & infra subdit hanc disciplinam debere esse publicam, & communem, Lacedæmonios laudans; quod suam rempublicam ita instituerint: de quo plura in sequentibus afferemus.

Quod ergo in præsentem inquiri potest, solum est, an expediat religiosos viros in his publicis studiis docere, vel (quod difficilius est, & ad rem nostram propius accedit) harum vniuersitatum curam accipere. Ratio dubitandi esse potest, quia religiosi officium non est docere alios. Sic enim dixit Hieronymus ad Riparium, & habetur c. 6. q. 1. c. 4. Monachus non docentis, sed plangentis habet officium. Et in hoc nequaquam, §. præcipit. 7. q. 1. ex V. Synodo similia verba referuntur. Monachorum subiectionis habet verbum, & discipulus, non docendi, vel præfidenti, vel pascendi alios. Est ergo valde alienum à religioso instituto munus docendi extra suos saltem religiosos assumere. Vnde sicut in Concilio Nicæno statutum fuit, vt monachus nulli tribuat penitentiam nisi monachis, nec sepeliat nisi monachos, cap. 1. 16. q. 1. ita dicere possumus, religiosum non debere nisi religiosos suos docere. Et ex eodem principio, quod officium monachi non est docere, sed lugere, colligit Bernardus ser. 64. in Cantica, certum esse, quod publicè prædicare monacho non conuenit: multo ergo minus conuenit in publicis scholis docere, & adhuc minus generales vniuersitates gubernare. Ratio denique adiungi potest, quia quicquid repugnat perfectionis profectui, est etiam alienum à religioso instituto: sed hoc munus publicè legendi, præsertim externis & secularibus hominibus, necessariò impedit profectum religionis, regulariter loquendo, propter nimiam distractionem, & temporis occupationem, & occasiones contendendi, ac multum loquendi quod vix fieri sine peccato potest: ergo, &c.

Nilominus certum est totum hoc munus esse posse valde accommodatum statui religioso; & in præsentem tempore legitime, & in magnam Ecclesiæ utilitatem fuisse à Societate assumptum. Ad hoc confirmandum sufficere nobis possent, quæ circa approbationem Collegiorum, & vniuersitatum Societatis varij Pontifices tradiderunt, præsertim Paulus III. Iulius III. Pius V. & Gregorius XIII. vt autem & ecclesiastica traditione, & ratione hoc declaremus, supponamus sermonem esse de studiis illarum disciplinarum, quæ religiosos viros docere possunt, à quo numero iure communi Pontificio, tantum iuris civilis prudentia, & scientia medicinæ exclusæ sunt in cap. super specula. ne Clerici, vel monachi, quod idem statutum est in 4. p. constit. c. 12. §. 4.

XX 4 his

buliani per
fensio col
lentis studia
maior quam
tyrannorum
maiorum
Christianos.

II. Prædictus
error confu
tatur ex su
pra dictis.
Diuinus
l. 1. de Eccl.
ministeriis
c. 15.

Viri exam
pla variis.
Studia Ro
mae.
Paris.

In Angliâ.
in Lusita
nia.

Vide Cassa
nam in ca
ta glor
mud p. 10.
confid. 32.

III. Missi error
a gusur pro
parte negat
tuli ex au
thoritate.

Arguitur
etiam extra
tione.

IV. Prima asser
tio. Et qua
posse autho
ritate proba
ri.
Supposito
pro eadem
sua iudicia ex
tra ita nota
ratione.

his verbis. *Medicina & legum studium, ut à nostro instituto magis remotum in vniuersitatibus Societatis, vel non tractabitur, vel saltem ipsa Societas per se id oneri non suscipiet.* Ius autem canonicum docere, non est religiosi iure communi prohibitum, sicut neque illi studere, aut eius gradum suscipere, ut communiter tradunt Doctores in dicto cap. *super specula*, & in cap. 1. ne clerici, vel monachi, in 6. & ob hanc causam in prædicta constitutione Societatis, non ponitur cum absoluta prohibitione. In §. autem 1. eiusdem c. comprehendendi videtur sub Theologica doctrina positua, quam Societatis professores pertractare possunt, quantum ad finem præfixum salutis animarum iuuat. & ideo hæc verba ibi interponuntur, non attingendo tamen eam partem canonum, quæ foro contentioso inseruit. Quamuis enim hæc pars illius doctrinæ, aliis clericis secularibus non prohibeatur, quia reuera non est profana, sed Ecclesiastica, & ad gubernationem ecclesiasticam necessaria; nihilominus aliena est à statu religioso, qui ab omnibus forensibus causis, etiam ecclesiasticis, debet esse alienus. Ut enim in simili dixit Pelagius Papa, *Amarissimum est de isto proposito, ad illud officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ à monachis Deo promissa sunt, valeant adimplere: omnimoda enim est illius officij & istius habitus diuersitas, illic enim quies, oratio, labor manuum: at hic causarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcunque vel ecclesiastica instituta, vel supplicantiæ necessitas possit, cap. de presentium, 16. q. 1.* His ergo remotis disciplinis, cæteræ, quæ vel sacre sunt, vel ex se ita communes, ut ad sacras possint esse vtiles, & negotiis secularibus non implicentur, minimè sunt extra religiosum institutum, etiam si omnibus docenda sint. Quia verò certius hoc est de tota Theologica doctrina, quatenus & scholasticam, & posituam, & scripturæ interpretationem complectitur, ideo in hanc potissimum Societatis vniuersitates incumbunt: quia ad salutem animarum medium magis proprium est, ut in citato §. i. dicitur. Et ob eandem causam de hac potissimum conclusionem positam confirmabimus: nam de cæteris in sequentibus specialiter dicemus.

V.
Probatum in
affertur tra-
ditiōe.

Si ergo antiquos Ecclesiæ mores consulamus, inueniemus doctrinam hanc frequentius per viros religiosos publicè fuisse traditam. Refert enim Eusebius l. 5. Historiæ c. 4. & 10. & ex illo Hieronymus de scriptoribus Ecclesiasticis. Pantænium, virum religiosum, publicè in Ecclesia Alexandrina sacre doctrinæ professorem fuisse. Et quamuis non asserant illum fuisse monachum, aut propriè religiosum: insinuat tamen Eusebius fuisse ex sectatoribus Apostolorum, qui eorum vitam, & officium, atque adeo statum imitari sunt: erant (inquit) ad id temporis plures verbi predicatorum qui diuino Apostolorum imitandorum studio inflammati, magna adiumenta, cum ad verbum Dei in animis hominum exadificandum, tum ad id augendum afferebant, quorum numero erat Pantænus ille, &c. De quo etiam addit (ut in hoc etiam exempli nobis esse possit) ad Indorum vsque regiones se contulisse, ut gentibus, quæ orientem incolebant, præco esset Euangelij. Et concludit, *Iste Pantænus propter multa rectè facta, & virtutes eximias, tandem schola illi Alexandrine præfuit, quæ tum sermone coram, tum scriptis diuinorum institutorum, & religionis tanquam thesauros hominibus proposuit.* De cuius eruditione multa scriptis discipulorum eius Clemens Alexandrinus l. 1. Stromatum. Aduertit autem Hieronymus scholam illam Alexandrinam, à Marco Euangelista incepisse, & in ea successione continua semper Ecclesiasticos fuisse Doctores, qui illi præfuerunt, quos verisimile est fuisse semper viros Apostolicos & religiosos, quales in Alexandria sub Marco præcipuè fuisse in tomo superiori ostensum est, quanquam eos, qui scholam illam regebant, ex clericis, ac presbyteris

fuisse certum sit: nam de Pantæno ibidem dicitur fuisse ordinatum, & ei successit Clemens presbyter Alexandrinus, & huic Origenes, &c. Iam verò in eodem tomo ostendimus clericos eo tempore fuisse religiosos à monachis distinctos: nam monachi tunc nondum doctrinæ, aut Ecclesiæ ministerium vacabant.

Præterea eadem ratio est de doctrina, vel scriptis vel voce tradenda: constat autem præcipua Theologorum scripta, tam à sanctis Patribus, quam ab illis scholasticis doctoribus edita status religioni fructus, & labores extitisse. Nam Athanasius, Nazianzenus, Basilus & multi alij Græci, religiosi, & monachi fuerunt: & ex Latinis Augustinus Hieronymus, & alij: ex scholasticis vero Thomas, Bonaventura, & cæteri fere omnes, quos etiam constat publicos professores fuisse, & Hieronymus epist. 4. ad Rust. & 16. q. 1. agnoscit Nazianzenum præceptorem suum, similem inductionem fecit D. Thomas dict. opusc. 19. c. 2. ubi adducit etiam Damascenum, Chrysostomum, cum aliis quos dicit fuisse religiosos & præceptos Ecclesiæ Doctores. Affert etiam verba illa, quæ l. 1. c. 5. n. 8. ex Hieronymo adduximus: *Sic viuere in monasterio, ut clericus esse merear. Et infra, multo tempore disce, quod doceas.* Plures etiam vniuersitates studio, & eruditione virorum religiosorum fundatæ sunt, sufficereque nobis exemplum Parisiensis Academiae, quæ per monachos fundata est. Sic enim ait Anton. 2. p. historiali tit. 14. cap. 4. §. 12. *Fuerunt Parisi fundatores huius studij, quatuor monachi Bedæ discipuli, scilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Ioannes Scotus (Benedictinus scilicet, non Minorita, ut Genebrardus in sua Chronologia l. 3. paulo ante finem notauit, & erat per se notissimum.)* Refert præterea ibidem Antoninus ex Chronicis metropolitani Arelatensis, historiam nostro instituto valde accommodatam, quam ideo breuiter perstringendam duxi. *Cum in occidentis (inquit) partibus solus (scilicet Carolus Magnus) regnare capisset, & studia literarum tam essent vbiq. in obliuione, adeoque (causalem nota) vere diuinitatis cultura repperit, contigit duos sanctos monachos de Hibernia, cum mercatoribus Britannicæ applicare viros, & in secularibus literis, & in sacris Scripturis incomparabiliter eruditos, qui ad conuenientes turbas clamabant: Si quis sapientie cupidus est, veniat ad nos, & accipet eam, nam apud nos venalis est, quod cum ad aures Caroli peruenisset, eos vocatos interrogat si veram sapientiam vendiderint haberent. Cui illi sapientiam inquit, & habemus, & in nomine Domini eam querentibus dare parati sumus. Querenti autem Regi, quid pro ea peterent: responderunt loca tantum opportuna, & animas ingeniosas, & sine quibus peregrinatio ista transiri non potest, alimenta. Quibus auditis, ingens gaudio repletus Carolus, alterum in Gallia Parisi regulare fecit, & pueros nobilissimos ei commendauit: & vniuersaria dari præcepit: alterum verò in Italiam direxit, cui monasterium S. Augustini iuxta Ticinensem urbem (vulgo Pavia) delegauit, ut illic qui voluissent, ad discendum congregari possent. Postea verò (ut ibidem refertur) adueniens Alcuinus, & Imperatorem ipsum, & totam Galliam doctrina illustrauit: Fuit ergo semper ministerium hoc religiosorum virorum valde proprium, eorumque statui maximè accommodatum.*

Ex quo vltius rectè concludimus, posse optimè institui religionem, quæ ad hunc finem docendi publicè in Ecclesia quascunque doctrinas religiosæ statui accommodatas, inter alias actiones suas, ordinetur. Hoc intendit D. Thomas 2. 2. quest. 188. art. 4. & 5. nam licet in priori solam agat de ministerio predicandi, & audiendi confessiones, & ministerio studentium, & in posteriori generatim de ministerio studentium, tamen ex discursu vtriusque, simul euidenter concluditur idem esse de ministerio docendi, ut constat etiam ex eodem opusculo 19. cap. 23. & 4. & 12.

& 12. Quidquid enim in hoc ministerio inuenitur, per se loquendo sanctum est, & aptum ad propriam, & proximorum charitatem nutriendam. Nam in primis ante actum docendi requiritur ex parte ipsius Doctōris sacram lectionem, & assiduum meditationem rerum diuinarum, vel aliarum rerum, quæ ad diuinarum intelligentiam conducant: qui actus non solum honesti sunt, sed etiam ad vitam contemplatiuam per se spectant, ut in superioribus, lib. 1. cap. 6. probatum est. & ideo maxime sunt proportionati statui religioso, ad quem illud vitæ genus principaliter pertinet. Deinde, actus ipse docendi, præcipue religiosa intentione factus, plures habet honestates, & utilitates: est enim in primis utilis proximo, qui docetur, & illuminatur, principaliter quidem in ordine ad bonos mores, & vitam æternam, consequenter verò in ordine ad omnia alia commoda, quæ ex eruditione promouuntur: est ergo ex suo genere actus misericordiæ spiritualis, & consequenter etiam charitatis proximi cui beneficium fit: & Dei, propter quem fieri debet, erit etiam actus religionis saltem imperatus, quia propter Dei obsequium, & propter zelum animarum fieri debet, quo sacrificio nullum est Deo gratius, ut ex Gregorio hom. 12. in Ezechielem asserit D. Thom. dict. quæst. 188. art. 4. ergo hoc etiam genus actionis de se maxime consentaneum est statui religioso: præsertim quia ipsemet actus docendi, quauis ad actiuam vitam pertinere videatur, intrinsece includit contemplationem, non solum quia illam supponit, ut diximus: sed etiam quia magnam requirit internam considerationem, & facile potest in Deum referri, & ut sic ad illam vitam pertinet, iuxta doctrinam Diui Thomæ 2.2. quæst. 179. art. 2. ad 3. & quæst. 180. art. 4. Accedit præterea, quod status religiosus aptissimus est ad illud munus, ut D. Thomas latè in dict. opusculo declarat, tum quia religiosi sunt vacui curis, & sollicitudinibus secularibus, & ideo sunt melius dispositi ad lectionem, & studium, & consequenter ad doctrinam: tum etiam, quia tunc doctrina est fructuosior discipulis, quando bonis moribus coniuncta est: religiosus autem, ex vi sui status, proficitur non tantum bonos, sed etiam perfectos mores, obseruando non tantum præcepta, sed etiam consilia. Et plures alias rationes ibi accumulatas, quæ legi possunt, est enim res per se satis clara.

VIII. Solum superest, ut addamus etiam posse conuenienter institui in religione aliqua, v.g. in Societate, ut habeat proprias vniuersitates sub sua propria cura, & regimine, ac doctrina, quod ex eisdem principiis facile ostenditur, supponendo hoc debere fieri debito ordine ac modo, & non propria auctoritate, sed Pontificia. Siquidem totum illud officium est pietatis, & beneficentiæ publicæ, & nihil habet in se indecens aut alienum à statu religioso: nam incommoda, quæ obici possunt, sunt accidentaria, & ad hoc maxime inferunt religiosus status, ut vitentur, quod si aliquid per fragilitatem humanam irrepperit, abundantia fructus compensatur, & ideo Ecclesiastici 24. dicitur, qui eluciant me (id est, veram sapientiam) vitam æternam habebunt. & Daniel. 12. absolute promittitur, qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos fulgebunt quasi stelle in perpetuas æternitates. Quibus verbis quanti sit meriti, & æstimationis apud Deum, docere alios in ordine ad salutem, declaratur, ut ibidem explicat Hieronymus, & in epistol. 103. ad Paulinum. Possumus autem specialiter applicare illa verba ad fructum harum vniuersitatum: nam in illis propriè erudiuntur multi, vel potius omnes quantum est ex institutione earum. Ac deinde quo magis fuerint coniunctæ religioni bene institutæ, eo illarum eru-

ditio magis erit ad salutem. Est ergo institutio illa Deo gratissima, & magnam habens remunerationem, si rectè fiat. Deinde utro argumento, quo D. Thomas. Ad defendendam Ecclesiam per corporalem militiam institui potest religio: ergo multo magis ad defendendam illam per propria arma eius, quæ magis spiritualia sunt, quam corporalia, 2. Corinth. 10. & magna ex parte in doctrina consistit. Cui argumento nos addimus ad religionem militarem non tantum pertinere, quod sui religiosi priuatim militent, sed etiam quod exercitum ducant, congregent, ac dirigant in eo genere militiæ. Sic ergo cum proportionem hoc spectat ad religionem spiritualiter militarem (ut sic dicam,) ad hunc autem finem instituuntur huiusmodi vniuersitates, in quibus, & per ipsam generalem doctrinam publicum fit bellum contra demonem, & plures etiam instituuntur milites, & duces, qui aliis locis, & variis modis contra ipsum militare possint. Simile argumentum est, quod religio institui potest ad curandos infirmos, non tantum per priuatam actionem singulorum, ut sic dicam, sed erigendo etiam publicum Xenodochium, & totam curam, ac sollicitudinem illius assumendo. Idemque cum proportionem dici potest de aliis operibus misericordiæ: cur ergo non multo magis hoc idem dicendum est de hoc genere misericordiæ spiritualis.

Est autem hoc loco aduertendum, quauis Societas proprias possit habere vniuersitates, & Collegia, in quibus doctrinam hanc tam suos, quam externos discipulos publice doceat, non tamè prohiberi ex vi sui instituti, quo minus in generalibus vniuersitatibus idem ministerium possit admittit, si seruata paupertate, quam proficitur, & ablatiis occasionebus ambitionis, & secularis negotiationis ei offeratur. Quod his verbis declaratum est in congregatione prima generali, can. 15. Cathedralis publica in vniuersitatibus, aut alibi cum ea disceptatione suffragiorum, & oppositione, qua soler fieri, non sunt admittenda: si tamen sponte offerantur ab vniuersitatibus, aut Rectoribus earum, & gratis prælegantur, nec quisquam se opponat, cum quo sit disceptandum, admitti possent consilio generali; Et eadem ratione consentaneum est instituto Societatis, ut ad gradus Doctoratus, vel Magisterij interdum alij promouantur: imò id expressè disponitur in 4. part. constitut. cap. 6. §. 17. seruatis tamen circumstantiis, quibus semper cauetur, ne paupertas, vel humilitas lædantur. Vna est ut nostri Doctores in sedendo non seruent certum antiquitatis ordinem, & simul omnes extra numerum se constituent, & pro ratione additur, ut ab omni ambitionis specie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedant, quæ conditio seruari facile potest, in propriis vniuersitatibus ipsius Societatis, in quibus sunt alij Doctores externi, qui iuxta suam antiquitatem vel prærogatiuam certà loca accipiunt.

Possunt tamen interdum in aliis vniuersitatibus nostri professores gradum accipere: quia neque hoc est alienum à statu religioso, ut latè docet D. Thom. Opuscul. 19. contra impugnantes religionem capit. 2. & 3. quem imitatur D. Antonin. 3. part. tit. 5. capit. 2. §. 8. & Aluarus Pelagian. libro secundo de Planctu Ecclesiæ capit. 24. circa finem, neque etiam est alienum à Societate, cum interdum ad ministerium suum cum utilitate exercendum necessarium sit. In illis ergo vniuersitatibus, necessarium est, quoad hanc locorum dispositionem, earum ordinem, & consuetudinem, vel institutionem sequi, tum quia non erit in potestate nostra illum immutare, cum nostræ iurisdictioni non subiant: tum etiam, quia in re alioquin indif-

Probat
secundo à
simili ex D.
Thom.

IX.
Societas et
iam in alie
ni vniuersi
tatis do
cere possi
ne seruand
oppositione
præcedenti
in sedendo.

X.
Limitatur
prox mō 2
tum de non
præcedenti
in sedendo.

indifferente, & quæ sine incommodo religionis fieri potest, decet membrum consuetudini totius corporis conformari: tunc autem Doctor Societatis sit membrum talis vniuersitatis; sequatur ergo consuetudinem eius seruata sui instituti humilitate, vt nullius loci dignitate ambiat, sed aliis facile cedat, & illo contentus sit, qui ibi fuerit designatus.

XI. Altera conditio est, ne sumptus, qui pauperes non deceant, in gradibus huiusmodi faciant, ad quos (dicitur citato loco) sine humilitatis detrimento non ob aliud, quam, vt possint proximis ad Dei gloriam esse vtiliores, promoueri debent. Et in hac conditione includitur, vel certe ex proprio modo nostræ paupertatis supponitur, non debere Doctorem Societatis ex suo gradu temporale emolumentum, aut stipendium, quod ex aliorum actibus, aut gradibus aliis prouenire solet, sperare, aut accipere. Supponitur etiam in vltimis verbis, non posse religiosum Societatis huiusmodi gradum procurare, aut ambire, id enim sine magno detrimento humilitatis non permitteretur. Addo etiam meritò in Societate obseruari propter eandem humilitatem conseruandam, vt hi gradus non conferantur propter honorem, seu quasi in præmium personarum, sed tantum pro ministeriorum necessitate, neque amplius multiplicentur, quam ad munera, seu onera Societatis sustinenda necessarium sit. Quamuis enim Caiet. secunda secundæ quæstione 186. articulo septimo reprehendat Prælatos religionis instituta ad prædicandum, qui subditos prohibent ab huiusmodi gradibus remuneratoriis, quando alias personæ dignæ sunt: nihilominus si hac intentione fiat, vt ambitioni locus non detur, dummodo religioni sufficienter prouideatur, & inferuiatur, laudabile & optimum consilium est.

Ad verba ergo Hieronymi respondet D. Thomas suprà, Hieronymum ibi explicasse id, quod per se, & quasi ex officio, & statu conuenit monacho, vt monachus est; nam eius non est perficere, sed perfici, nec docere, sed penitentiam agere; non tamen negat Hieronymus, quin persona monachi, si alioqui habeat necessaria ad docendum, possit munus illud suscipere, si ab eo qui potestatem habeat, imponatur. & eundem sensum habent verba V. Synodi superius citata. Est autem aduertendum nomen, *monachi*, propriè sumptum significare eum, qui vitam solitariam, vel purè contemplatiuam proficitur, vt apertè explicat Dionysius cap. 6. de Eccles. Hierarch. & Piamont. Abbas apud Cassianum Collat. 18. capit. 5. & propterea iuxta antiquum morem Ecclesiæ, ad monachos ordinariè, & ex vi sui instituti non pertinebant ministeria Ecclesiastica ad doctrinam, vel sacramenta pertinentia; & ideo grauiter reprehenditur, quando præsumentes de proprio statu, propria auctoritate illa usurpabant: & ita intelliguntur multa decreta 16. quæstione 1. per viginti priora capita: in multis autem eorum expresse declaratur, etiam eo tempore non fuisse prohibitum monachis, auctoritate Episcopi, & Ecclesiastico ordine seruato, talia munera exercere: Et hac ratione intelligitur optimè, quod ex Concilio Nicæno obijciebatur: nam monachi, etiam secundum suam primam institutionem, poterant hæc officia inter se exercere ex vi suæ institutionis, & quasi intrinsecæ potestatis, quia hoc ad conseruationem, & perfectionem sui status per se erat necessarium: at verò circa fidelem populum, nihil poterant nisi extrinsecus ab Episcopis vocati; & eodem modo loquitur Bernardus de monacho quatenus monachus est.

XIII. At verò post illa tempora, præsertim à temporibus Dominici, & Francisci, instituta sunt religio-

nes, quæ cum vita contemplatiua actiuam circa proximos coniungunt sub habitu etiam monachali: quæ quo monachorum nomen participant? quamuis secundum etymologiam vocis, & primæ institutionem monachi non sint. Sic enim etiam nunc monachales ordines à mendicantibus distinguimus. His ergo monachis, ex vi suæ institutionis, & status sic approbati per sedem Apostolicam, non tantum lugendi, sed etiam legendi, seu docendi officium competit; non quidem potestate ordinaria, sed delegata. Quia verò hæc delegatio non est personalis, vt sic dicam, sed totius religionis, nec est tantum à priuato Episcopo, sed ab vniuersali Pontifice, & est quasi à iure per approbationem, & priuilegia talium religionum; ideo dicimus iam illis conuenire ex vi talis status, & instituti. Antea dum enim aliquæ concessiones similes factæ fuerunt sacris monachis per Innocentium, Gregorium, Bonificium, & alios Pontifices, vt patet ex cap. si monachus, cap. moderamine, cap. sunt nonnulli, & c. si quæ, & c. quæstione 1. illæ verò semper magis respiciebant clericatum, quam monachatum, & particularem personam, quam religionem. Iam verò nunc post instituta mendicantium plures etiam monachales religiones hanc potestatem, seu delegationem participant.

Addendum etiam est, quod & D. Thom. citato loco adnotauit, hæc, quæ de monachis olim dicebantur, non habuisse locum in religionis clericis, qui semper in Ecclesia fuerunt, nec de illis intelligi debere: quia nec monachi erant, nec ita nominabantur, neque in omnibus cum illis æquiparandi sunt, sed in his tantum, quæ ad statum religiosum, vt sic, pertinent, iuxta capit. quod Dei timor, de statu monachorum, & cap. ex parte, de postulando. Vnde concludit D. Thom. quod sicut clerici regulares non tenentur abstinere à lineis indumentis, quamuis monachi teneantur: ita multo fortius licet illis religiosi docere, quorum religio est ad hoc statuta, etiam si monachi non liceret. Constat autem ex superius dictis in l. 1. cap. 5. Societatem pertinere ad hunc ordinem religiosorum clericorum, & ex propria institutione esse ordinatam ad iuuandos proximos, præsertim in doctrina & moribus, & ad hunc finem esse ab Ecclesia approbatam & à Sede Apostolica acceptisse omnem potestatem ad hoc munus necessariam: ergo omnibus tali religioni. Neque est verum, ministeriū hoc per se impedire perfectionis profectum, vt ex dictis de illius honestate constare potest, & à fortiori patebit ex sequenti capite.

CAPVT V.

Utrum Societas conuenienter susceperit puerorum institutionem.

Non agimus de eruditione puerorum, quæ solum pertinet ad eorum instructionem in bonis moribus, vel rudimentis in doctrina Christiana: nam hoc ministerium non est proprium collegiorum, aut vniuersitatum, sed toti vniuersitati commune est (imò professorum est magis proprium, vt infra libro 6. capit. 3. videbimus) quia non ad scientiam, de qua nunc agimus, sed ad iustitiam, & salutem ordinatur: agimus ergo de tota eruditione puerorum, quæ ad intellectum illustrandum pertinet. In tres autem ordines possumus distinguere totam doctrinam harum vniuersitatum, minimum, medium, & supremum. In hoc vltimo ponimus sacram doctrinam, & quæ ad illam intrinsecè pertinet, vt sunt casus conscientiæ, de quo maxime procedunt dicta in cap. præcedenti, neque in præfenti titulo comprehenditur, quia hæc doctrina puerorum